

Plens de pols i pors, buits de pau i de glòria: el retorn de Zoo

Amb el seu primer treball, 'Tempestes vénen del sud' (2014), la banda de 'rap' i fusió Zoo posaren el panorama musical de cap per avall. Un tema d'avançament, "Estiu", i cançons com "Corbelles" o "Carrer de l'amargura", tingueren la culpa. Ara, el col·lectiu de la Safor liderat per Panxo, llança l'esperat 'Raval'. El disc d'afirmació.

Reportatge de Xavier Aliaga

La història és fascinant. I té quelcom d'inèdit a casa nostra. En algun moment de 2014 irromp a les xarxes un tema capaç de fer miques el sostre de vidre de les propostes de fusió, "Estiu", una d'aquelles cançons esfèriques, perfectes, capaces d'arribar a tot tipus de persones. En poques setmanes, el vídeo tenia desenes de milers de visites a Youtube. Naixia, oficialment, el fenomen Zoo, la banda fundada per Antonio Sánchez, conegut en l'escena com Panxo.

"Estiu" fou la via d'entrada a *Tempestes vénen del sud*, l'àlbum de debut enregistrat amb el guiatge del druida musical Mark Dasousa. Amb ell paï-

RAVAL. Els membres de Zoo mostren la primera còpia de *Raval*, a prop de l'Atomic Studio de Mark Dasousa, l'esperadíssima continuació de *Tempestes vénen del sud*. En primer terme, Panxo i Arnau. Darrere, Marcos Úbeda, Hèctor Galan i Natxo Císcar.

ren una poció màgica amb *rap*, electrònica, lletres emocionals i combatives i un punt màgic, intangible, un no-se-sap-què directe, emotiu i transversal.

Des d'aleshores, Zoo no han deixat de defensar aquesta proposta als escenaris. Amb una gira extensa i esgotadora. "Per a mi, almenys, fou una carrera de fons brutal", relata Panxo, qui atén la premsa juntament amb els seus companys al Centre Octubre de Cultura Contemporània uns dies abans de l'eixida del disc. "Estàvem cansats al final. Van ser dos anys de girar un repertori molt curt, d'un sol disc. Haguérem de fer remixos i allò de les 'Escenes quotidianes' [diu en referència a uns rapejats curts paral·lels al disc] per fer un directe solvent d'una hora i quart". Zoo hagueren de posar imaginació, perquè havien de compartir escenari amb grups consolidats i amb molt de repertori. I, al mateix temps, un procés de canvis, d'entrades i eixides del grup. "Va ser un poc estressant", admet el cantant i compositor.

Una singular escalada al Mondúver. El repte, ara, consistia a no caure de la muntanya, a mantenir-se fermes en la cota màxima. A lliurar un segon àlbum que no malbaratara expectatives. Aquest treball, de nou enregistrat amb Dasousa, és *Raval*. Amb un tema d'avançament, "Cap per avall", acompanyat d'un suggeridor videoclip de Pau Berga, un manifest combatiu amb el qual han tornat a agitar les xarxes. A posar-les, mai millor dit, cap per avall.

"Quan pensàvem de traure el nou disc sentíem la responsabilitat", reconeix Arnau Giménez, guitarrista i veu de Zoo i un altre pilar creatiu de la banda, "però una vegada immersos en el procés, quan vam començar a traure les bases i les cançons, tot el temor i la responsabilitat que teníem va anar esvaint-se. I amb el disc acabat, ha tornat a aparèixer: a veure què passa, si funciona com el primer, la resposta del públic..."

El procés d'enregistrament, en tot cas, ha estat bastant diferent. Quan esclata "Estiu", Panxo tenia algunes cançons, però no un disc complet. Per confeccionar *Raval* Zoo disposaven de més idees clares, de més ferramentes i "més confiança en nosaltres mateixos per dirigir el procés creatiu". "En *Tempestes vénen del sud* Mark ens va ajudar molt. En *Raval* hem estat nosaltres els que hem dirigit el procés, tot i que Mark sempre aporta molt. Ha estat un procés molt autònom, diria. I per moments, amb un punt de tossuderia, d'anar en una direcció i discutir amb el productor. Aquelles coses que s'han de quedar a dins de l'estudi", diu entre rialles.

Quan té lloc la conversa, Zoo encara són a la zona ignota, abans que el contingut del disc arribi als seguidors. Almenys, però, tenen una engrescadora resposta de "Cap per avall", el tema d'avançament. "És una cançó prou antagònica a 'Estiu', toca un tema més seriós, però el grup ha assolit una maduresa musical que també s'ha volgut plasmar. És un pas arriscat però ha eixit molt bé", intervé Hèctor Galan, teclista i programador.

Un disc més agre

En fons i forma, "Cap per avall" apel·la a les peces més combatives de *Tempestes vénen del sud*, un recorregut per les coves de lladres, els camps abandonats per l'especulació i les hipoteques històriques que arrenquen amb el rei Borbó penjat de cap per avall i arriben, per exemple, a la figura de *Pelletes*, l'alcalde alcoià executat durant la revolució del petroli, el 1873. A diferència, tanmateix, de *Tempestes vénen del sud*, *Raval* està concebut amb el canvi polític al País Valencià no sols consumat, sinó en l'equador de la legislatura. Formen part els membres de Zoo del cor de decebut amb el canvi? "Estic decebut, però no amb els agents que havien de promoure un canvi: crec que, com a societat, i com a esquerra transformadora, ens hem estavellat contra una realitat que és molt més complexa que el fet de guanyar unes eleccions", explica Panxo. "Sent autocrítics, ens hem adonat que no estem preparats per governar-nos. Ens havíem acostumat a viure en la trinxera. I el disc nou, en contrast amb *Tempestes*, que era més encoratjador, és més agre", rebla.

To descregut que fan compatible amb un cert sentit de l'humor, com ara en "Impresentables", una disculpa de l'alienació en temps convulsos. "M'abellia fer una cançó una mica més *punk*, de renúncia. Explicar que és normal que els dissabtes a la nit tinguem ganes de gresca. Si no, què ens queda?", es pregunta Panxo.

Una altra diferència respecte al disc anterior "és la manera de començar", assegura Arnau, "amb una *intro* més tranquil·la. I també és veritat que hem buscat alguns ritmes que no gastàvem en el disc anterior per donar-li més dinàmica i que no fóra una repetició. I és un disc que està més vestit que l'anterior, més carregat d'instrumentació". "El disc està molt més elaborat en l'aspecte musical", atorga Panxo, "l'hem fet amb molt més de temps, amb la participació i les idees de molta més gent".

Els plantegem una possible connexió en alguns temes amb l'univers d'electrònica expansi-

➤ MADURS I CARREGATS D'AUTORITAT

Les pors i prevencions que pogueren tenir els membres de Zoo davant el repte del segon àlbum estaven justificades.

També és veritat que el reeixit *Tempestes vénen del sud* havia investit d'autoritat una proposta diferent. Per la intel·ligent lectura del rap creuat amb elements electrònics i els vents consubstancials a les propostes mestisses valencianes. I arrodonint la proposta —i de

quina manera— emergien unes lletres superbes, que contaven històries amb referents propers, des de l'amargor o la calidesa, transversals i intergeneracionals. Vist amb perspectiva, però, aquell era un disc desequilibrat. No tant per la possible inconsistència d'algunes de les

cançons com pel pes mastodòntic d'himnes com "Estiu", "Corbelles" o "Carrer de l'amargura". Peces que ja són història musical.

En *Raval*, costa de bon començament trobar referents tan potents com aquells. Fa la sensació que s'ha perdut una mica

de frescor (de capacitat de sorprendre, lògicament), però el resultat global és més sòlid, més homogeni pel que fa a la qualitat. Des del tall inicial es veu que *Raval* és un àlbum més vestit musicalment, que conté un punt de reflexió per trobar nous llenguatges i, fins i tot,

a l'hora d'abordar les lletres. Un to aspre, madur, sense concessions.

I tampoc no és clar que *Raval* siga un disc orfe de futures cançons emblemàtiques. "El cap per avall", "Ventiladors" o "Correfoc" hi són candidates. La incipient gira de Zoo ens traurà de dubtes.

→ va dels Orxata Sound System, formació de la qual va formar part Panxo. "Hi ha una certa connexió per l'ús de bases electròniques. No és una referència explícita nostra, però utilitzem llenguatges similars", diu Arnau. "Ens ho diuen molt... Home: 'Presoners' és una cançó *drum&bass*, que nosaltres no havíem gastat mai i Orxata ho gastava molt. Però això és tan subjectiu...," matisa Panxo.

Zoo no han estat aliens en *Raval* a la moda de les col·laboracions, molt present en l'escena de fusió, però la practiquen de manera coherent, no forçada. Així s'ha de llegir la presència de César Strawberry (cantant de Def con Dos i condemnat

«El disc està molt més elaborat en l'aspecte musical. L'hem fet amb molt més temps i amb molta participació»

per enaltiment del terrorisme) en "Dilo en castellano" o de la cantant cubana Annie Garcés en "Rituals de santeria". La col·laboració de Strawberry, l'única prevista des del principi, es va gestar per afinitat, després de conèixer-se en festivals. La de Garcés la va originar la mateixa cançó, la necessitat de vestir la flaire de *son* cubà amb la qual havia nascut. També hi ha, entre altres, la presència del germà de Panxo (Pablo Sánchez, La Raíz), que no consideren estrictament una col·laboració.

Per ètica i estètica, per actitud i per complicitats, Zoo és un grup que connecta inequívocament amb l'escena de mestissatge. Però també ha aconseguit atraure un altre tipus de públics. I en són conscients. "Tenim molts amics, ens diuen, que als seus fills els molen molt les nostres cançons. Em dona molt bones vibracions que als xiquets, que no analitzen les coses igual ni tenen prejudicis, que escolten amb puresa, connecten amb cançons com 'Carrer de l'amargura', que té una lletra dura, o amb 'Corbelles' i 'Estiu', apunta Panxo. I fa això extensible "a un públic més gran que el majoritari que nosaltres tenim, que aniria dels quinze als trenta".

L'onada, fins i tot, s'ha fet tan gran que Zoo pot arribar a compartir públic, una part almenys, amb propostes en les antípodes. "La gràcia que tenim és que és molt difícil ubicar-nos en un estil concret. No hi ha molts grups que s'assemblen a Zoo. Ni Zoo s'assembla a molts grups. I això fa que a molta gent els puguem agradar, independentment que siguin d'un rotllo *punk* o *indie*", afegeix Arnau.

Amb això, va tenir molt a veure "Estiu", en paraules d'Arnau, "la clau que obri tots els panys. El detonant que tot haguera arrancat. El projecte no seria com és avui dia. És una cançó que pot funcionar en qualsevol lloc", rebla. Panxo aporta, a més, una anècdota significativa: *Raval* inclou un homenatge a Marifé Arroyo, mestra de Barx, pionera en aspectes pedagògics i lingüístics, i esposa del poeta Josep Piera. L'escriptor, que per edat i inquietuds estètiques se situa lluny de l'òrbita de Zoo, els confessà que li havia agradat "Estiu", la seua lletra vital. "Com tenia un significat tan obert, cadascú li dóna el seu", argumenta Panxo.

Davant d'això, molts esperarien que la tornada vinguera de la mà d'una cançó com "Estiu". L'opció de "Cap per avall" ha estat radicalment contrària, combativa i gens festiva. "Vam ser valents, per una vegada en les nostres vides", admet Arnau. El següent tema llançat ha estat precisament "La mestra", l'homenatge a Arroyo, "un tema al qual tinc molta estima, perquè parla d'una realitat del País Valencià que no és coneguda".

Avançaments del disc complet que comença a desfullar-se aquests dies [vegeu ressenya], pòtic d'una gira amb dates per tot l'Estat, algunes de "picar pedra", per eixamplar públic "Ho férem amb el primer disc i va eixir molt bé. Anem a poc a poc", diu Panxo amb un sospir conscient.

Com canten en "Raval", Zoo han tornat "plenets de pols i de pors, buidets de pau i de glòria". L'era zoològica continua. ●